

Катерина МАКСИМОВА,
старший викладач кафедри української та іноземних мов
Харківської державної академії фізичної культури
(Харків, Україна) Okateryna2014@gmail.com

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІТНЕС-КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розглядаються основні нормативно-правові засади формування фітнес-культури студентів у системі вищої освіти України. Зазначено низку державних законодавчих документів, які підтверджують необхідність модернізації наявної системи фізичного виховання в освітньому просторі. Проаналізовано основні причини формування фітнес-культури студентів засобами фізкультурно-оздоровчих технологій в аудиторній роботі різних закладів вищої освіти. Розкрито сутність, цінність та роль фітнес-культури у формуванні нової соціокультурної реальності фітнес-культури студентів.

Ключові слова: нормативно-правові засади, фітнес-культура студентів, заклади вищої освіти, освітній простір, соціокультурна реальність.

Kateryna MAKSYMOVA,
Senior Lecturer at the Department
of Ukrainian and Foreign Languages
of Kharkiv State Academy of Physical Culture
(Kharkiv, Ukraine) Okateryna2014@gmail.com

LEGAL FRAMEWORK OF FORMING STUDENTS' FITNESS-CULTURE IN HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

This article describes the legal framework of forming students' fitness-culture in higher education of Ukraine. The study shows the deterioration of students' health in many modern countries of the world nowadays. Changing for the worse of economic, military, political, socio-cultural and socio-economic events, taking place in Ukraine today, indicate the necessity for the renewal of many spheres of activity, in particular, the system of higher education. Existing educational activities need to be modernized in connection with the Europeanization of the educational space, improvement of the quality of life, development of the humanistic orientation of goals, content, conditions of education and education of students.

It must be emphasized that reforming and modernizing the system of higher education of Ukraine in accordance with the conditions of Europeanization of the educational space require the strengthening of the role of higher education institutions in quality management by the educational process and the formation of a new socio-cultural reality of future specialists. Modern trends in the development of society have led to a change in the traditional idea of the latest fitness and health technologies. The fact of the deterioration of the health of student activates the search for more effective methods of recovery of the younger generation, among which the honorable place belongs to the means of health fitness, which has recently become the culturological emanation of the western lifestyle.

Despite of the large number of studies in this direction, insufficient attention was paid to modernizing the existing traditional system of physical education in different EHEs, which fully corresponded to European standards and requirements for higher education, combined contributed not only by improving the health and the formation of a healthy culture, but also the formation of a new socio-cultural reality of modern youth.

It is also necessary to develop and to implement some new approaches and methods to the educational process, in particular, in the auditorial work of various EHEs, based on modern physical culture and health and cultural and health principles, aimed at creating students with such a new socio-cultural reality as fitness-culture.

Moreover, fitness culture covers various forms of motor activity, satisfying the needs of students for physical fitness through a variety of modern fitness programs, the main features of which are their availability, efficiency and high emotionality. In addition, the fitness culture contributes to increasing not only motor activity, but also the general culture of the student's personality, to the expansion of the worldview and the circle of communication. Consequently, the creation of a new generation of education in accordance with the requirements of modern times will ensure the full implementation of the function of quality education.

Key words: legal frameworks, students' fitness-culture, establishments of higher education, educational area, socio-cultural reality.

Постановка проблеми. Воєнні, політичні та соціально-економічні події, що відбуваються нині в Україні, визначили необхідність оновлення багатьох сфер діяльності, зокрема системи вищої освіти. Наявна освітня діяльність потребує модернізації у зв'язку з європеїзацією освітнього

простору, підвищенням якості життя, розвитком гуманістичної спрямованості цілей, змісту, умов виховання та освіти студентської молоді.

У зв'язку із цим реформування та модернізація системи вищої освіти України відповідно до умов європеїзації освітнього простору вимагають

посилення ролі закладів вищої освіти в управлінні якістю навчально-виховним процесом та формування нової соціокультурної реальності майбутніх фахівців (Закон України «Про освіту»). Тому пріоритетним напрямом роботи різних ЗВО України стає підготовка здорової, високоосвіченої, компетентної, культурної та фізично підготовленої особистості студентів освіченого загалу й високої культури. Саме тому на сьогоднішній день перед педагогічною наукою особливо гостро постала проблема забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців різних галузей, які б відповідально ставилися до свого здоров'я, результатів свого навчання та майбутньої професійної діяльності.

Аналіз досліджень. Аналіз останніх наукових джерел щодо формування здорового способу життя студентів та їх культури свідчить про постійну увагу вчених різних галузей до цієї проблеми на методологічному, теоретичному та практичному рівнях. Так, у сучасній психолого-педагогічній літературі І. Аршавський, І. Брехман та Г. Зайцева розглядають проблему становлення і розвитку особистості сучасної молоді в аспекті формування здорового способу життя. Г. Є. Іванова, О. О. Малімон, С. А. Савчук, вважають погіршення стану здоров'я населення, зокрема студентської молоді останнім часом. Вивченням сутності, змісту культури здоров'я та фітнес-культури займалися Г. Зайцев, В. Колбанов, Л. Татарнікова, І. Глинянова, Е. Вайнер, Е. Мамаєва, А. Мітяєва, Е. С. Садовнікова, Ю. А. Усачов, В. І. Григор'єв, Д. Н. Довіденко, С. В. Малиніна (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки). Проте питання ролі нормативно-правових засад у формування фітнес-культури особистості студентів різних ЗВО України мало висвітлено на сьогодні, що й становило актуальність нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати основні нормативно-правових засад формування фітнес-культури студентів різних ЗВО України.

Виклад основного матеріалу. Виховання та оздоровлення студентської молоді на сучасному етапі розвитку нашої держави потребує особливої уваги. Про актуальність цього свідчить низка державних законодавчих документів, які підтверджують важливість створення нової системи фізичного виховання студентів (Закон України «Про освіту»). Так, у Конституції України зазначено, що однією з пріоритетних сфер соціально-економічного, духовного та культурного розвитку суспільства є освіта, яка розглядається як право людини на здобуття певного обсягу знань, культурних

навичок, професійної орієнтації, необхідної для нормальної життєдіяльності в умовах сучасного суспільства (Закон України «Про освіту»).

Згідно з «Концепцією розвитку освіти України на період 2015–2025 років» необхідно провести реформу системи освіти, яка на десятиріччя визначить освітній ландшафт України (Мулик, Максимова, 2017). Зазначається, що освітня система є неефективна, надмірно централізована та застаріла система управління і фінансування, зростаюча нерівність у доступі до якісної освіти, зниження якості освіти і падіння рівня знань і умінь учнів, моральне старіння методів і методик навчання тощо. Автори наголошують, що Україні потрібна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу та економічного розвитку.

Першим напрямом Концепції розвитку освіти є узгодження структури освіти з потребами сучасної економіки та інтеграції України в європейський економічний та культурний простір. Другим напрямом Концепції розвитку освіти є реформування змісту освіти. Одним із пріоритетів Концепції розвитку освіти є забезпечення рівного доступу до якісної освіти усім громадянам України та перетворення освіти на соціальний ліфт (Мулик, Максимова, 2017).

Згідно з новим законом «Про освіту» від 28 вересня 2017 р. в Україні має започаткуватися освітня реформа, яка передбачатиме перехід від освіти, яка лише дає потік інформації студентам, до закладу вищої освіти, де студент вчиться здобувати знання та вміння їх застосовувати у житті. Так звана «вища школа компетентностей» має вчити критично та системно мислити, проявляти творчість, ініціативу, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, ухвалювати рішення, вирішувати проблеми (Новий закон «Про освіту»).

Таким чином, законопроект має змінити не лише те, що вчитимуть студенти, а й як. Перш за все, Новий закон відкриває шлях до впровадження реформи «Нова українська школа». Закон вводить поняття «освітня послуга», яка спрямована на досягнення очікуваних результатів навчання. А результати навчання – це «знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів» (Концепція «Нова українська школа», 2016).

Ще одним важливим документом щодо якості освіти є Національна стратегія розвитку освіти, яка визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір (Новий закон «Про освіту»).

Так, Національна стратегія розвитку освіти в Україні серед провідних цілей, реалізація яких запланована на період 2012–2021 рр., вміщує такі настанови, як виховання націленості на формування здоров'язберігаючого середовища, валеологічної культури учасників навчально-виховного процесу (Новий закон «Про освіту»). Метою Національної стратегії розвитку освіти на наступне десятиріччя є: підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя.

Ключовими напрямками державної освітньої політики мають стати: реформування системи освіти на основі філософії «людиноцентризму» як стратегії національної освіти; оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу; модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку; створення і забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти; побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді; забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки).

Таким чином, реалізація Національної стратегії забезпечить підвищення якості вітчизняної освіти, її інноваційний розвиток відповідно до світових стандартів, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу здорової студентської молоді. Саме тому збереження здоров'я та забезпечення повноцінного життя людей, зокрема, студентської молоді є одними з найважливіших

цілей світової спільноти, відображених у засадах європейської політики «Здоров'я – 2020: основи європейської політики в підтримку дій держави та суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя» (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки).

З метою створення сприятливих умов для зміцнення та збереження здоров'я людей як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність стало передумовою схвалення у 2016 р. Президентом України Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 р. «Рухова активність — здоровий спосіб життя – здорова нація» (Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років). Відповідно до Концепції розвитку системи громадського здоров'я воно є однією з найбільших цінностей та необхідною умовою для соціально-економічного розвитку нашої країни. Створення оптимальних умов для реалізації потенціалу кожної особи впродовж усього життя, досягнення європейських стандартів якості життя та благополуччя населення є одним з основних завдань, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років).

Треба зазначити, що за останніми даними статистики, відповідно до «Щорічної доповіді про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України за 2016 рік», Україна належить до країн європейського регіону із незадовільними показниками здоров'я, низькими показниками середньої очікуваної тривалості життя, особливо серед студентської молоді (Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, 2016). Тому особливе значення надається вищій освіті, оскільки саме у закладі вищої освіти (ЗВО) можна ще вирівняти дисбаланс у стані здоров'я і рівні фізичної підготовленості, що був сформований не належним чином у шкільні роки через застарілу систему фізичного виховання. Крім того, завдяки більш свідомому ставленню до власного здоров'я у процесі здобуття вищої освіти студенти можуть свідомо покращити свій фізичний стан та адаптаційні можливості власного організму (Мулик, Максимова, 2005). Отже, перед педагогами постає завдання запропонувати майбутнім поколінням українців якісну вищу освіту.

Заслуговує на увагу той факт, що для забезпечення якості вищої освіти в Україні необхідне створення більш сучасної та комплексної системи регулювання освітньої діяльності ЗВО європейського рівня, яка включатиме традиційні підходи, що

склалися у різних ЗВО, а також використання прогресивного досвіду зарубіжних освітніх систем. Сучасні ж тенденції розвитку суспільства спонукають до зміни традиційного уявлення щодо новітніх фізкультурно-оздоровчих технологій. Факт погіршення здоров'я студентської молоді активізує пошук більш дієвих методів оздоровлення молодого покоління, серед яких почесне місце належить засобам оздоровчого фітнесу, який останнім часом став культурологічною еманациєю західного стилю життя (Національна стратегія розвитку освіти).

З появою та популяризацією сучасних фітнес-технологій в Україні роль фізичного виховання як навчальної дисципліни у різних ЗВО поставила під сумнів свою ефективність та відповідність наявній системі навчання відповідно до Європейських стандартів вищої освіти, що і визначило необхідність реформування та модернізації освіти в Україні.

Незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямі, мало уваги приділено модернізації наявної традиційної системи фізичного виховання у різних ЗВО, яка б цілком відповідала Європейським стандартам та вимогам щодо вищої освіти, комплексно сприяла не лише покращенню стану здоров'я та формуванню культури здоров'я як важливого чинника професійного розвитку студентів, а й формуванню нової соціокультурної реальності сучасної молоді.

Для реалізації цього завдання необхідна робота та впровадження нових підходів та методів до освітнього навчального процесу, зокрема, в аудиторну роботу різних ЗВО, що ґрунтуються на сучасних фізкультурно-оздоровчих та культурно-оздоровчих принципах, спрямованих на формування у студентів такої нової соціокультурної реальності як фітнес-культури.

Фітнес-культура охоплює різні форми рухової активності, задовольняючи потреби студентів у фізично-оздоровчій діяльності завдяки різноманіттю сучасних фітнес-програм, основними ознаками яких є їх доступність, ефективність та

висока емоційність (Григор'єв, 2010). Крім цього, фітнес-культура сприяє підвищенню не тільки рухової активності, але й загальної культури особистості студентів, сприяє розширенню світогляду та кола спілкування. Маючи значні адаптаційні та інтегративні можливості, фітнес-культура має поліфункціональне значення для розвитку всіх сфер суспільного життя. Це сприяє її впровадженню в усі сфери фізичної культури, а саме у початковий процес фізичного виховання студентів різних ЗВО України.

Однак відсутність наукових знань відповідного рівня та теоретико-методологічних засад щодо формування фітнес-культури студентів засобами фізкультурно-оздоровчих технологій в аудиторній роботі різних ЗВО спонукало до пошуку ефективних рішень цього в освітній процес. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема створення нової та сучасної системи фітнес-виховання студентів, яка б інтегрувала цілі, мету, зміст, методи, засоби та організаційні сучасні форми фізкультурно-оздоровчих технологій.

Висновки. Таким чином, аналіз нормативно-правової документації та основних засад щодо модернізації освітнього простору дав змогу зробити висновок про те, що, незважаючи на розмаїття напрямів дослідження, науковцями приділено мало уваги проблемі формування фітнес-культури студентів у сучасному освітньому процесі. Нині відсутні дієві підходи щодо формування та реалізації системи навчання фітнес-культури як нової навчальної дисципліни у різних ЗВО України. Тому назріла нагальна потреба в розробленні нової концепції формування фітнес-культури студентів, яка б відповідала Європейським стандартам.

Перспективу нашого дослідження ми бачимо в розробленні та впровадженні в освітній процес якісно нової дисципліни «Основи фітнес-культури» та відповідного навчально-методичного забезпечення освіти, з метою створення системи освіти нового покоління відповідно до вимог нового часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Григор'єв В. И. Фитнес-культура студентов: теория и практика / В. И. Григор'єв, Д. Н. Давиденко, С. В. Малинина. СПб.: Изд-во СПб. ГУЭФ, 2010. 228 с.
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>
3. Концепція «Нова українська школа». Простір освітніх можливостей. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.
4. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249618799>.
5. Мулик К.В., Максимова К.В. Культурологічна еманация фітнес-культури як засіб оздоровлення студентської молоді. Педагогіка та психологія. 2017. Вип. 58. С. 71–82
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Київ, 37 с.
7. Новий закон «Про освіту». Міністерство освіти і науки України. Л. Гриневич. Київ, 27 с.
8. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 р. / МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ, 2017. 516 с.

REFERANCES

1. Hryhorev V. Y. Fytnes-kultura studentov: teoriya i praktyka [Fitness-culture of students: the theory and practice of studying]. SPb.: Yzd-vo SPb. HУЭФ, 2010. 228 p. [in Russian]
2. Zakon Ukrainy "Pro osvitu". [The Law of Ukraine]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukraine].
3. Kontsepsiia "Nova ukrainska shkola". Prostr osvitnikh mozhyvostei. [The concept "New Ukrainian School". The space of educational opportunities]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kyiv. 2016. 40 s. [in Ukraine]
4. Kontsepsiia rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 r. [The concept of the development of Ukraine's education for the period 2015–2025.] URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249618799> [in Ukraine]
5. Mulyk K. V., Maksymova K. V. Kulturolohichna emanatsiia fitnes-kultury yak zasib ozdorovlennia studentskoi molodi. [Culturological emanation of fitness culture as a means of improving the student's youth]. Pedagogika ta psykholohiia. 2017. Vyp. 58. pp. 71–82 [in Ukraine]
6. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky. [National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012–2021]. Kyiv, 37 p. [in Ukraine]
7. Novyi zakon «Pro osvitu». [The new Law «About Education»]. Kyiv, 27 p. [in Ukraine]
8. Shchorichna dopovid pro stan zdorovia naseleння, sanitarno-epidemichnu sytuatsiiu ta rezultaty diialnosti systemy okhorony zdorovia Ukrainy. 2016 rik. [The annual report on the state of health of the population, sanitary and epidemiological situation and results of the health care system of Ukraine]. MOZ Ukrainy, DU «UISD MOZ Ukrainy». Kyiv, 2017. 516 p. [in Ukraine]

Статтю подано до редакції 13.05.2018 р.